

momenta, quæ & Pater pro bono communis Ecclesie in eorum posuit potestate. In quo & iſpis cūm docti līnt, & doctōrum regantur consilio, facile poterunt scrupulis aditum ocludere, vel, si subfītrauerint, propulsare. Si autem, quod abſt, caro & sanguis, quibus regni Dei posſeſſio ſcīri, iuxta dicta; ſed ex eo quod dānum viſitatis generaliter inferatur; quemadmodum iuxta probabilem ſententiam, de quā Titulo 1. numer. 157. monopolia exercentes non peccant contra iuſtitiam, ſed contra charitatem: & qui- dem grauiter ob commune detrimentum Reipu- blicā; quod tamen ex iuſtitiā non tenentur vita- re. Et ſimiliter qui ſine vi & fraude Nouitium à Religionē extrahit, vt docet Cardinalis Tol- tus Lib. 5. Cap. 19. num. 4. Vbi tamen peccatum graue ſponte exequit non interuenit. Sic ergo graui ſcrupulo non carer modus procedendi E- pifcoporum, de quo agimus; cūm conſet viſita- toſ grauari donationibus, etiamſi abſolute ſint ſpontanea, dum illis occaſiones, quæ vitai faci- lē ab Epifcopis poterant, obruduntur. Vnde illud Davidis ad Absolonem coniuūm valde ſpontaneum: vt bonus arbitrabatur pārens, offerentem: *Noli ſi mi, noli rogare, ut veniamus omnes, & grauenus te.* 2 Reg. 13. v. 26. Nisi 2 Reg. 13. forte dicatur ex eo respectu condemnationes eſte v. 25. leuiiores: quod & iſum ſcrupulo non vacat: *Poenas in id abſurde* ut ſcīter Parochorum culpi leues imponantur pēna, cūm mereantur grauiores: ſic enim per conuicti- leua remedia morbi amplius ingrauescunt. Et à ratione propter alienum eſt, vt Ecclesiastica censura in nepotum ac familiarium emolumenta conuertatur. De quo hæc latit.

Aſſertio 2. unde emolu- menta prouenire poſſim.

Peculiaris difficultas.

Liberalita- ti queſatio debiti non reprobatur.

Aſſertio 3. contra cha- ritatem in predicitis peccatis.

Non videri graue pec- catum ex titulo do-

exemplum. Et P. Leſſium Lib. 2. Cap. 47. num. 61. Quamuis in caſu noſtrō non ex eo ſolum capite philofophandum ſit quod in donationibus peccatum admifeatur, potest enim non admiſſeri, iuxta dicta; ſed ex eo quod dānum viſitatis generaliter inferatur; quemadmodum iuxta probabilem ſententiam, de quā Titulo 1. numer. 157. monopolia exercentes non peccant contra iuſtitiam, ſed contra charitatem: & qui- dem grauiter ob commune detrimentum Reipu- blicā; quod tamen ex iuſtitiā non tenentur vita- re. Et ſimiliter qui ſine vi & fraude Nouitium à Religionē extrahit, vt docet Cardinalis Tol- tus Lib. 5. Cap. 19. num. 4. Vbi tamen peccatum graue ſponte exequit non interuenit. Sic ergo graui ſcrupulo non carer modus procedendi E- pifcoporum, de quo agimus; cūm conſet viſita- toſ grauari donationibus, etiamſi abſolute ſint ſpontanea, dum illis occaſiones, quæ vitai faci- lē ab Epifcopis poterant, obruduntur. Vnde illud Davidis ad Absolonem coniuūm valde ſpontaneum: vt bonus arbitrabatur pārens, offerentem: *Noli ſi mi, noli rogare, ut veniamus omnes, & grauenus te.* 2 Reg. 13. v. 26. Nisi 2 Reg. 13. forte dicatur ex eo respectu condemnationes eſte v. 25. leuiiores: quod & iſum ſcrupulo non vacat: *Poenas in id abſurde* ut ſcīter Parochorum culpi leues imponantur pēna, cūm mereantur grauiores: ſic enim per conuicti- leua remedia morbi amplius ingrauescunt. Et à ratione propter alienum eſt, vt Ecclesiastica censura in nepotum ac familiarium emolumenta conuertatur. De quo hæc latit.

CAPVT IV.

De nonnullis alijs circa Viſitatores.

*C*oncilium Limense tertium Act. 4. viſitatio- nis ſecreta ſunt, is, qui viſitatur, abeſſe cogatur, vt Indi liberè valeant de ſuis Pa- rochis querelas proferre, & ſibi factas laſiones iniuſtas denuntiare. In quo quidem maniſtum eſt grauiores Viſitatores delinqueret, ſi feciſ ſe- cerint; alias ſiquidem Viſitatioñis fructus vix erit illis, & miselli illi ſuis ſub grauaminibus contabefcent. Additur à Concilio ſic: *Interim Conci- lidum Parochus abſens eſt, alius, & commode fieri queat,* Lim. 3.

Paftoris officio fungatur. Sic ibi. Quid ergo fi- commode fieri nequeat? Non equidem propterā Parochus ſuſtinentur; ſic enim, vt dixi, noni valebunt Indi libere conqueri, & fruſtra Quia eius loco ſuſtinetur. Viſitator ergo ipſe munus Paftoris obilit, vt in Dioceliana Synodo Limen- ſi Lib. 1. Titulo 7. Cap. 10. decernitur: quod qui- dem non ſine inconvenientibus fortè conſtabit. Licet enim paternum erga Indos, quos deſen- furus pergit, debeat affectum præferre, vnde & iſi pro remedio anima ad eum non verebun- tur accurrere; ſtrepitū tamen ille judicialis minus opportunus eſt, & rerum occurrentium inſtan- tia, in cauſa erunt, vt Indi ad eos pro remedio di- cto, dum occupatos vident, accedere reforſident. Praterquā quod periculum eſt ne, & obueni- tionum emolumenta reportent, viſitatioñis tem-

perat apud P. Molinam Difff. 271. §. Quidam

Circa Viſitatores doctrina multiplex.

tempus protrahant. Vbi dubitari potest an omni fraude doloque ceſlante obuentiones integrē reportare poſſunt, ſi praेſertim Parochi fideles tandem tuō in officio deprehenſi fuerint, neque aliquā fuerint condemnatione mulctati. Et affi- matiū videtur respondendum, quia altari ex in- tegro deferventi, vnde & integrum debent feru- tij ſuī fructum obtinere. Quod autem Parochi in- culpati inueniantur, nihil obſtat, quia abſentia talis, in quā altari non feruunt, eſt quid confeque- nū eorum officium. Quod ſi ratio innocentia valeret, fieret ex eā neque partem emolumētōrum illis effe detrahendam. Et id eſt Dioceliana Synodo Limeni conformē Lib. 3. Tit. 2. Cap. 1. Vbi dicitur doctrinarium in diebus abſentiā non lucrari ſtipendium, etiamſi abſit cum licentiā: quod de obuentiōibus ſaltem accipiendo. Et Pacensi etiam Lib. 3. Titul. 4. Cap. 1. ſtatiuē ſubſtitutum omnes habitur obuentiones, neque circa hoc conuentiōnem admittendam. Ex Synodo aurea, ſeu auncio ſalary, nihil videtur detrahendam, quando viſitatio breui concludit: ſi autem diu protrahatur iuſti de cauſis, ſecus dicendum eſt, in quo arbitrium Epifcopi requirendum. Sicut enim vacante Parochiali Ecclesiā ad Epifcopum ſpectat Vicarium designare, congruā eius arbitrio fructuum portione aſſignat, vt decernit- tur à Concilio Tridentino ſeſſione 24. Cap. 18. de Reformat. Ita etiam in caſu praēſenti, & ſimi- libus dieendū: quia omnium eadem ratio eſt, vnde & eadem debet eſſe diſpoſitio. Neque contra hoc facit id, quod habet Dom. Solorzanus Tomo 2. Lib. 3. Cap. 15. num. 52. & in Politicā Pag. 6. 9. §. Cercate. Vbi adductis Regiis ſcheduliſ affirmat talibus eſſe integrum ſtipendium redendū per quatuor mēſes: id enim tantum intelligendum quando Parochus eſt ab officio ſuſpensus; aliā enim alimentis priuari nequit. Integrum ſtipendium intelligitur congreuū, & labori repondens, attēntā proprietariū necellatae.

Poenas Viſitato- ri cauſa inque- tranſigen- tu.

Illius con- venientia ex P. 10/6. pho Acoſta.

28. Sequitur post praedicta in Concilio conſulſiſſima cauſio verbis illis: *Viſitatores omnes mo- nel hec ſancta Synodus: quod ſi timore Dei poſſeſſo processus aliquos occultauerint, aut iniquā colluſione cum viſitatis, eorum via diſimulauerint, ad Ordinariū predicas cauſas in regre non tranſiſerint, Viſitatores ipſo facto excommunicatos eſte decernimus.* Sic ibi. Vbi ſatis aperta decisio eſt. Pro conue- niencia autem poenarum, quæ reclamante per appellationem Parte, nihilominus à Sa- crā Congregatione Cardinalium ex auctoritate ſummi Pontificis, rata habita & confirmata eſt, ſic in Procēdētiū eidem Conciliū dicitur. §. In Actio. 4. Cap. 3. Fol. 8. Pag. 2. Et ſunt verba do- ciliſſimi Patris Iohſeph Acoſta: *Sicut ex parte illa- rum regionum, viſitatorum ſep̄ cupiditate & fraudibus viſitatioñes non parum ſuſte corruptas, vnde remedij nihil rebus Ecclesiasticis allatum ſit; quin potius dan- ni plurimum datum.* Quam viſitatioñis Canonice perničiem amouere cupiens Synodus, statuit à Viſitato- ribus cauſas criminalis Parochorum cognosci quidem, ſed definitiū ſententiam reſeruari. Ne verò aut processus occultauerint, aut corrumpē tranſigerentur, excommunicationis late ſententiam intentandam cen- ſuit, idque Sacra Congregatione etiam placuit. Hac ille. Vbi cūm excommunicatione ſupra iniquam collectionem cadat, & Viſitatorum, ac eorum qui viſitantur, commune crimen importet, ab eā liber erit, qui ſuā tantum perueritate eo in negotio viſitatur, & ob finis prauos iudicium illam non corrupit, viſitatis nihil cooperantibus, et ſufficiet. *Si colluſio deſit, unius malitia ad iuxta*

Testifica- tionibus Indorum capi- tulum 4. qualiter deferendis.

Concilium Limene 3.

Ordinatio pro Per- uianis, & an illi fe- conformare debant Ecclesiasti- ci. Vbi pro parte affi- maria ar- guitur.

30 Ni-

*Regius
prefertur.*

30 Nihilominus oppositum magis videatur similius vero: nam Concilium probé nouerat Ordinationem talem non multò antè editam; & tamen illius non meminit, ut iuxta ipsam Ecclesiasticum iudicium formaretur. Preterquā quod à tempore Ordinationis dicta anni fluxerunt iam plures, & maior in Indis capacitas deprehenditur, vt merito plus fidei debeat eorum dicitis adhiberi. Et quidem respectu laicalis iudicij semper videtur dilicitem aliquod obſervari debuisse. Sex enim Indi vnum integrum testem constituant, attentā eorum incapacitate & facilitate ad peierandum: ergo si caput supra communem sit, aliter eſi procul dubio non credatur, quām si peierandi occasio praebatur, propter iudicij infirmitatem, falsitatisque ſuſpicionem, prout in ſimili diſpofuit Concilium Matricenſe Cap. 21. Pro quo & adducit Decretum Limensis Concilij, de quo agimus. Sed cū Decretum diſtum eos à teſtificando non repellat, id tantum dicens, quod vidimus, immēritō ad intenti probationem adducitur. Dicendum ergo Concilium ob urgente necelitatem Indos ad teſtificandum eſe admittendos decernere, quia ex ſolerti examinatione verofimile Visitator potest formare iudicium. Licit autem idonei non ſint, ſi in individuo ſinguli inſpiciantur, eorum tamen numerus idoneitatem ſupplere potest. Quod autem eis occasio peierandi praebatur, malum eſt, quod propter bonum commune permittitur, ne grauiſſimæ cauſæ maneat iudicium, ut ſacri Canones loquuntur. Et quidem ſcēmas idoneos teſtes non eſſe habet in Cap. Forus, de verb. Cap. For. Significat. Vbi ſic dicitur: *Natura ſi vir, non rus, defēmina: nam varium & mutabile teſtimonium verb. Siſemper ſēmina producit.* Sic ibi. Cū ergo ad gñſe. teſtificandū accerſuntur, occasio illis peccandi ministratur: & tamen admittendas Sacri Canones determinant, eā quam vidimus, redditā ratione.

*Cap. Pra-
terea de
teſtibus.*

*Cap. Cum
autem
eſt ut.*

*Concilij
diſpofitio ut
ſtare com-
modum que-
at, cū In-
dorum te-
ſtimonium
non videa-
tur admi-
ttendum.*

*Ratio ne-
ceſſitatis à
Concio-
nē ſolita;
que in
cauſis alijs
ſolue ad-
mitti.*

31 Et hoc modo conuenienter ſtar po- tefit Concilij diſpofitio, dum p̄fatis verbis, vt perpendat quām ſidei talibus debeat adhibere, additur: *Quos faille ad peierandum induci uotum eſt.* Talibus namque nulla adhibenda fides, vt colligitur ex Cap. Teſtimonium, de teſtibus, &c. Vbi perius à teſtificando repellitur, etiam vi- deatur emendari: cū tamen emendari in aliorum criminum genere plus Canonice Sanctio- nes indulgent. Hi namque, quos facile ad peierandum induci uotum eſt, non plus merentur fidei quām illi, qui aliquando peierarunt. Et videntur emendati: habitus enim, ſeu naturalis inclinatio, maius motuum ſuſpicionis ge- nerat, quām vnu alitus eius, qui habitualiter affectus non eſt: cū vna hirundo non faciat ver, neque vnu actus vitiosum, iuxta doctrinam Philoſophi. Si ergo fides non adhibenda talibus, vt quid ad teſtificandum admittantur? Ratio- nem reddit Concilium ex necelitate defum- ptam, verbis illis: *Vbi necelitas exigendi teſtimoni- ni, vrgens fuerit.* Ratione enim necelatis ad- mittuntur teſtes, alijs non admittendi, vt con- ſtar ex pluribus Canonici iuriſ decisionibus, &

12.

*Concilium
Trident.*

praefertim ex Cap. Tam Litteris, de teſtibus, &c. vbi ſic dicitur: *Nos, ut tam irregularitatis obieſio non remaneat indiſuſa, mandamus quatenus teſtes, ſi Cap. Tam laicos ſue ſēminas, &c. Veſtū ſi attendamus Litteris de quod statim ſequitur, ex eo videtur ratio p̄ditiſ ſeſtib. &c.*

Etā penitus informari: ſic enim ibidem: *Dumtaxat idoneos, qui ad hoc fuerint probandum induci, Ex deciſio recipiat legaliter, & examinari prudenter. Atqui obieſio.*

Indi idonei non ſunt, ipſius attestatione Concilij, cū afferat eos facile ad peierandum induci, & eſſe id uotum. Vnde Dom. Solorzani ſupra, numer. 55. & in Politica Lib. 2. Cap. 28. pag. 233. D. Solorz.

Col. 1. ait quod melius agi cum Indis videtur, ſi eis

non credatur, quām ſi peierandi occasio praebatur, propter iudicij infirmitatem, falsitatisque ſuſpicionem, prout in ſimili diſpofuit Concilium Matricenſe Cap. 21. Pro quo & adducit Decretum Limensis Concilij, de quo agimus. Sed cū Decretum diſtum eos à teſtificando non repellat, id tantum dicens, quod vidimus, immēritō ad intenti probationem adducitur. Dicendum ergo Concilium ob urgente necelitatem Indos ad teſtificandum eſe admittendos decernere, quia ex ſolerti examinatione verofimile Visitator potest formare iudicium. Licit autem idonei non ſint, ſi in individuo ſinguli inſpiciantur, eorum tamen numerus idoneitatem ſupplere potest. Quod autem eis occasio peierandi praebatur, malum eſt, quod propter bonum commune permittitur, ne grauiſſimæ cauſæ maneat iudicium, ut ſacri Canones loquuntur. Et quidem ſcēmas idoneos teſtes non eſſe habet in Cap. Forus, de verb. Cap. For. Significat. Vbi ſic dicitur: *Natura ſi vir, non rus, defēmina: nam varium & mutabile teſtimonium verb. Siſemper ſēmina producit.* Sic ibi. Cū ergo ad gñſe. teſtificandū accerſuntur, occasio illis peccandi ministratur: & tamen admittendas Sacri Canones determinant, eā quam vidimus, redditā ratione.

32 Eadem Act. 4. Cap. 5. agi Concilium de

viſtatione fabricæ & ornamenti.

Et quod ad ibi contenta ſpectat, nullam exigit diſcuſionem.

Potuſſet autem conuenienter addi, vt circa illa peculiari ratio haberetur, & Parochorum mulctæ in ornatum cederent Ecclesiarum.

Sunt enim plures Indorum Parochiæ ſatis pingues, vnde

& earū opulentii Paſtores, quorum menſa, & alia ſupplex, ſublimē redolent dignitatem.

Cū ramen Eccleſiæ nihil ſplendidum, nihil decens, nihil

quod fine fastidio ſpectantium poſſit confi- ci, p̄ſteſerant.

Et certe vbi Eccleſiæ paupertas &

indecentia talis eſt, debere Reſtorem de ſuo tri- buore, quando ſuperfluum habet, reſiſta videtur clarissimē perſuadere.

Si enī debet pauperibus, quomodo non Eccleſiæ quā & pauper eſt,

& in quā p̄terat paupertatem tot alij tituli concur- ſunt, ad religionem, charitatem, pietatem per- ſinentes?

Præterea id tradiunt communiter Scriptores, iuxta id, quod ſacri Canones indi- cant, vt videri poſteſt apud P. Azor Tomo 2. Lib. 9.

Cap. 3. 6. Non queritur. Dom. Solorzani To-

mo 2. Lib. 3. Cap. 23. num. 10. iunctis iis, quæ ex

Doctoribus alijs, quos citat, habet P. Thomas

Sancius Lib. 4. Conſiliorum, Cap. 2. Dub. 14. quod

ſcīlīcet nomine fabricæ veniant etiam ornamen-

ta. Concilium etiam Tridentinum ſeſtione 21. Cap. 8. de Reformat. iubet vt ab Episcopis, ſingu- lis anni, quæ ad Dei cultum ſpectant, viſitentur, euenique congruenib⁹ remedii, etiam per ſequeſtra- tionem ſructum, ut que renovatione indigent aut re- ſtauratione, reficiantur. Eſt autem ſatis opportu- num iuriſ remedium, vt Parochi circa diuinum cultum, aut alij delinquentes, ſuis ſumptibus, quæ ad illum ſpectant, cogantur instaurare. Pro quo & extat Decretum Concilij Limensis Ter- tij Act. 3. Cap. 14. vbi ſtatuitur vi defectus do- crina Eccleſis Indorum debeat cedere: quan- do ſcīlīcet propter absentiam aliqua de legitimi ſtipendiis ſubtrahuntur: quamquam & ibidem dicatur pauperibus oppidi poſſe diſtribui. Sed certe ſi Eccleſia pauper eſt, ita vt decenter in eā nequeat diuina peragi, omnium eſt prima inter pauperes computanda, quando neceſſitates tan- tum communes ſunt. Quod autem Eccleſis In-

Eorum tractationem alius premittimus, quia vbi res Indica pra- ſertim agitur, quæ per illos p̄cipue administratur, non debent locum poſtremum occupare. Et de Hispanorum Parochis non multa ſunt, quæ peculiarem poſtulent diſcussionem, unde illæ premissis, ad alios gradum faciemus. Sit ergo

C A P V T I.

De Parochis Indicis Hispanorum peculiaria nonnulla propo- nuntur.

I.

Circa notitiam lingue Indice, vbi nota- da nonnulla de obligatione p̄dicatio- nis in Parochiis.

Aſſerio 1. Parochos Hispanorū & Indorū, horum lin- guam ſcire debere.

Ico Primū. In Parochiis Indo- rum, in quibus Indi etiam ſunt, Hispānicum idioma non bene calientes, Parochi illorum lingua ita callere debent, vt circa illos poſſunt quidquid Parochi officium exigit, exercere. Pro hoc facit aperte Cap. Quoniam, de officio Ordinarij, de ciuitatibus loquens, in quibus ciues diuerſarum linguarum ſunt. Sic etiam eſt Regiſ schedulis cautum. Et iure qui- dem optimo: quia alij inepiti penitus erunt re-

ſpectus illorum. Et quemadmodum ſi linguam Hispānicam ignorarent, neutiquam poſſent pro Hispāniſ Parochi conſtitui, ſic etiam de Indicā lingua dicendum. Videantur ea, quæ adducit Dom Solorzani Tomo 2. Lib. 3. Cap. 15. num. 76. & ſeqq. & in Politica Libr. 4. Cap. 15. pag. 632. Fr. Iohannes Baptista in Animaduſionibus pro Conſellariis Indorum, fol. 213. num. 33. Illuſtrif. Zapatu in Diſceptatione de Iuſtitia diſtribuiva, pag. 125. & 126. & reſ ipſa ſine nouā probatione indicat in hoc eſte peccatum mortale abſolute loquendo, vt citati cum alijs affirmant. Nec valet, ſi dicatur Parochiam p̄cipue eſte Hispānorū, & id, quod eſt p̄cipuum, attendi debere. Nam in primis negari id poſteſt, quia in Indi conuerſio Indorū p̄ſertim agitur, & ideō Parochorum cura ad eos debet p̄ſertim extendi. Deinde eti poſto minū p̄cipua ſit, ita ad eorum cu- ram eſt obligatus Parochus, vt illis plenē prouideat, non ſecus acſi ſoli illi in Parochia verfa- rentur.

2 Dices, poſſe per alios protidere. Sed con- tra, quia ei, qui abſolute non eſt idoneus in eo genere, de quo agimus, non agimus, non ſuſſi- gatur ſimilis excusat, quod ſcīlīcet per idoneos poſteſt